

MAGYARORSZÁG AZ ÚJ EURÓPÁBAN

OLYAN ORSZÁG képviselőjeként jelentem meg itt, amely a világháborút Németországgal vállalva és megbonthatatlán fegyverbarátságban küzdötte végig s így Németország sorsával jóban és rosszban össze volt kötve.¹

Tizennégy év telt el azóta, nyugtalansággal, megpróbáltatásokkal és szenvedésekkel telt időszak népeink számára. S most az az érzésünk, hogy bár az azóta való események, a tér és idő el is választottak bennünket, mégsem halványult el bennünk az emlékezés ezekre a nagy és közösen átélt időkre, azon emlékezés, mely maradandó, az idővel dacoló erővel világít be a két nép jövőjébe.

Németország és Magyarország azóta különválva különböző utakon halad, megfelelően azoknak a feladatoknak, amelyek elé sorsuk állította őket. És ha közös érzések jelölték is ki számukra a békediktátumok ellen való harcot, mégis egészen más az a helyzet, amelybe e szerződések a két országot juttatták.

Nem is lehet csodálni, hogy a két nép, amelyet gyakran teljesen lefoglalt saját feladatuk, kevesebb érdeklődést tudott szentelni egymásnak és hogy kölcsönösen hiányzik a megértés, ami azonban mégis könnyen megmagyarázható az azóta létrejött fejleményekből.

E megértés szolgálatában jelentem meg itt és hogy újra megerősítem a népeink közt való hűséges barátság kötelékeit és beszéljek a háború utáni Magyarország fejlődéséről és problémáiról. Több mint tíz esztendeig, 1921 elejétől 1931 közepéig, tehát a háború utáni legkritikusabb időkben felelős vezetője voltam annak a politikának, amely meg kellett hogy vesse alapját Magyarország új orientációjának úgy a belpolitikában, mint a gazdasági és külpolitikában s amely alapnak továbbépítésével irányítják ma is utódaim az ország sorsát.

Hogy ez az új tájékozódás helyes volt-e vagy helytelen, azt természetesen egy tárgyilagos bírálatnak kell majd eldöntenie. Csak annyit szeretnék általánosságban mondani, hogy minden politikai rendszernek annyi értéke van egy nép számára, amennyire egy adott pillanatban a meglévő életfeltételeket fel tudja ismerni s meg tudja valósítani az illető nemzet biztonságának, helyes továbbfejlődésének és erő kifejtésének szolgálatában. Új helyzet természetesen új szükségleteket támaszt. A magyar nép 1918 után a békediktátumok következtében egyik napról a másikra egészen új, ezer év óta nem látott körülmények közé került, olyan körülmények közé, amelyek a többi legyőzött állam helyzetétől alapjaikban különböztek.

Igaz, hogy minden legyőzött állam kénytelen volt korábbi ellenségeinek területi engedményt tenni, de ez engedmények jelentősége egészen más volt Magyarországon és más volt szövetségeseinek esetében.

¹ Szerkesztőbizottságunk elnökének berlini előadása a Kulturbundban 1933 március 8-án.

Németországnak át kellett engednie tartományokat, tengerentúli gyarmatai mellett nyugaton Elzász-Lotharingiát, olyan területet, amely kétszáz évig Franciaországhoz tartozott, keleten Pózent, Poroszország és Szilézia egy részét, a korridort. Fájdalmas veszteséget és amputálást jelentett mindez, de mégis csupán nyolc-tíz százalékát a német területnek, ami a német nép egységét, törzsének életfáját nem törte szét.

A volt osztrák-magyar monarchia osztrák felében végrehajtott amputálásnak ismét más volt a jelentősége. A régi Ausztria sohasem volt egységes állam, hanem inkább különféle országoknak konglomerátuma a német alpesi országok vezetése alatt, országait különféle népek lakták, amelyeknek élete szinte teljesen ez országok önkormányzatára korlátozódott s amelyeket egységes állameszme alig, csupán a közös uralkodóháznak és ama nagyobb gazdasági területnek köteléke fűzött egybe, amelyben minden nép megtalálta a maga fejlődését. A volt monarchia osztrák felében mindig volt tehát valami mesterséges, valami, ami nem szervesen fejlődésből állt elő. Amikor tehát erről a törzsről nagy országterületeket szakítottak le, ezzel nem organikus politikai, közigazgatási vagy népi, hanem csak gazdasági egységet daraboltak föl. Ha az utódállamok gazdasági egységét a monarchia politikai földarabolása után megőrizték volna, akkor a saint-germaini szerződés többé-kevésbé csak annak a helyzetnek valóban brutális és a német elem számára igazságtalan megvalósítását jelentette volna, amelyhez a politikai fejlődés előbb vagy utóbb, különösen a szláv beállítottágú trónörökösnek, Ferenc Ferdinándnak kormánya alatt, úgyis eljutott volna.

Egész másképpen kell azonban Magyarországnak helyzetét megítélni. Magyarország ezer év óta, ellenére a nagyobbrészt XVII-ik és XVIII-ik században bevándorolt nemzetiségeinek, egységes ország volt, amelyet az ezeréves egységes állameszme tartott össze, amely egy ezeréves történetnek sorsfordulatai alatt, a török háborúkban, megszállások, szétarabolások, forradalmak és abszolutisztikus üldözés dacára is fenn tudott maradni, a legnagyobb történelmi katasztrófákból újra meg újra győzelmesen és újjászületve emelkedett ki, mert e mögött az egységes állameszme mögött nemcsak egy minden ízében hazafisággal telített nép acélos ereje állott, hanem az elképzelhető legtokéletesebb földrajzi egysége a mezőgazdaságnak, a folyam- és hegyrendszernek, nem kevésbé a politikai kormányzásnak ősrégi, hagyományos központi kezelése, amelyet sem feudális széttagoltság, sem a népnek önkormányzatra való törekvése nem gyöngíthetett meg hosszabb időre. Ezt a történeti, földrajzi és politikai szempontból egységes országot a maga erős, egységes állameszméjével csak a trianoni szerződés tépte darabokra teljesen és mindenképp értelmetlen módon. Határokat vontak meg egyenes vonalakban úgy, amint az lakatlan országokban, tropikus őserdőkben szokás, ahol négyszögletes államokat formálnak, melyeket majd egyszer később be fognak telepíteni — s így történt, hogy Magyarországnak kezét-lábát, sőt még törzsének darabjait is levagdosták és zsákmányként kiosztották, úgyhogy végül is csak a szíve, az ország egy harmada maradt meg. Még a magyar lakosságú területeket sem kímélték s a világ összes magyarjai közül 33 százalékot idegen uralom

alá kényszerítettek, vagy Wilson hasonlatával élve, sakkfigurák módjára tolták át őket egyik mezőről a másikra.

Ha ezek szerint különbség volt abban, hogy miként bántak a békeszerződések az egyes legyőzött államokkal, ebből önként következett a különbség a feladatok tekintetében is, amelyek elé az egyes legyőzött államok kerültek, nemkevésbé a célkitűzés tekintetében a háború utáni idők politikájára vonatkozóan. Németország háború utáni politikája arra kényszerült irányulni, hogy a hadisarctól és az idegen megszállástól szabaduljon, hogy elérje a többi néppel való egyenjogúságát, s hogy gazdaságát újjászervezze és az új életfeltételekhez igazítsa. Háború utáni politikájának e főcéljai érdekében még területi csonkítást is önként és végérvényesen kellett elfogadnia, amint azt Locarnóban láttuk, ahol Németország az ő Versaillesban megvont nyugati határait kifejezetten és végleg elismerte.

Ausztria létért való küzdelme viszont a háború óta egy nagyobb gazdasági terület elérését célozza, mert ennek elvesztése jelenti azt a legfőbb bajt, amelyben ez az ország szenved; itt kevésbé jönnek számba a saint-germaini békének területi rendelkezései, amelyek nem egységes államot, hanem csak szimbiózisát önkormányzatú országoknak és népeknek bontották föl. A nagyobb gazdasági területért való harcában Ausztria a Németországgal való Anschluss és annak a nagyobb dunavölgyi gazdasági területnek álomképe között ingadozik, amely évszázadokon át rendeltetése volt. Ez a Nyugat és Kelet közti hintapozíció adja meg Ausztriának a rugalmas erőt, hogy jövőjének végleges eldőltség felszínén tarthassa magát.

Magyarország küzdelmének ismét más a jellege: ez a harc itt a magyar nemzetnek a Duna-medencében való ezeréves pozíciójáért és szerepéért folyik, amely Szent István állameszméjében testesült meg. Ez a küzdelem olyan államterület elnyerésére irányul, amely garantálni képes a magyarság nemzeti biztonságát, nemzeti egzisztenciáját és amely a nemzeti egységet is lehetőleg helyreállítja. Mert vagy föléled megint, mutatis mutandis, a magyar nemzetnek ez az évszázadokon át betöltött szerepe és akkor a Duna-medencében élő, a nagy nemzetek közé beékelte kis nemzetek függetlenségüket megőrizve ismét a béke és az egyensúly támaszaivá válnak Délkelet-Európában, vagy pedig a magyar nép elvesztette történeti szerepét, akkor azonban a Duna-medence továbbra is a nyugtalanság örök fészke lesz Európában, állandó Erisz-almája a kis népeknek, a nagy expanzív nemzetek számára pedig olyan súrlódási terület, amelyen felváltva azok a szomszédos nagyhatalmak nyernek domináló befolyást, amelyek politikai és gazdasági szempontból pillanatnyilag a legnagyobb erő kifejtésre képesek. Ma Franciaország játssza ezt a szerepet, de Németországra is rákerülhet a sor, sőt Oroszországra is, ha ismét megerősödik. Ha 1918-ban a központi hatalmak összeomlásának idején Oroszország rendezett állam lett volna, ha a forradalom szét nem marcangolta volna, s ő is részese lehetett volna a győzők zsákmányában, akkor a Duna-medence ma többé-kevésbé orosz tartomány volna, Prágában nem a nyugati orientációjú Masaryk és Benes vinné a szót, hanem a pánszláv Kramarz, Budapesten és Bukarestben, Belgrádban és Szófiában — ha ugyan Szófia még

egyáltalában állami központ volna — a kormányok, sőt Sándor király is csak végrehajtói volnának az orosz parancsoknak, Konstantinápolyban pedig és Kattaróban az Adrián orosz hadihajók zászlaját lengetné a szél. De bár Oroszország a háborút a forradalom következtében elvesztette s a birodalmát szegélyező államok nagy területei is elszakadtak, mégis az antant által létrehozott dunai békekötés szláv béke lett, mert Szent István birodalmát, mely az északi és déli szlávok közt ezer éven át gátat alkotott, szétzúzta, a Kárpátok északi sáncát délre toltá harminc kilométerre Budapesthez, a Duna-Száva déli vonalat pedig felhozta északra Szabadkáig egészen a magyar Alföld mélyéig. Magyarországnak tehát ma nincs jövőjét illetőleg biztonsága. Északi és déli szlávok közt papírfallá váltunk s küzdünk és küzdenünk kell oly állami területért, amely biztosítja a magyar nemzet jövőbeli egzisztenciáját azon esetre is, ha a szláv erőknek a mainál nagyobb kibontakozására kerül sor. Ez a sorsdöntő kérdés, amely elé Trianon állított bennünket. Kockán forog egész nemzeti jövőnk, de talán egész Közép-Európáé is, s mindenesetre a dunavölgyi kis népeké. Évszázadok óta nem volt ilyen súlyos problémája a magyar nemzetnek s a legnagyobb jelentőségű külpolitikai kérdés ez, nagyobb, mint aminők más legyőzött államok elé merednek, mert a jóvátétel, a legyőzöttek egyenjogúsága, a nagyobb gazdasági egységek megteremtése mind csak oly probléma, amelyeket nehéz megoldani, de amelyeknek megoldásán az idő dolgozik, a nagy kultúrvilág érdeke, a korszellem és főképpen az erős, hetvenmillió német nép töretlen ereje.

Ezzel szemben a dunai kérdés egész súlya, jövőbeli veszedelmei Európa békéjét és nyugodt fejlődését illetően, még kevés figyelemben részesülnek. S ha a Duna-medencében a béke területi rendelkezéseinek revíziójáról beszélnek, akkor többnyire nem politikai gondolatok szólalnak meg, nem ilyenek hozzák mozgásba a világ közvéleményét, hanem — amit szintén nem becsülhetünk le — a humanitárius, a kulturális szempont, legjobb esetben az igazságszeretet hozza mozgásba a világ közvéleményét.

Magyarország teljesen tisztában van azon veszedelemveszélyes helyzettel, amelybe a nemzetet a trianoni béke juttatta s éppen az életveszélynek ez a tudata hatott erősen az ország háború utáni belső és külső politikájának alakulására. Tizenöt év telt el a háború óta s Magyarország arra használta fel ezt az időt, hogy jövő nemzeti feladataira felkészüljön. Az első tizenegy év a lassú, de állandó emelkedés ideje volt úgy gazdasági, mint belső és külső politikai tekintetben. A világgazdasági válság ugyan a gazdasági emelkedésnek hirtelen véget vetett és ma súlyos küzdelmet folytat az ország a létéért, a politikai emelkedés azonban nem ment veszendőbe és tovább is szívósan dolgozunk az eddig elért eredmények alapján.

Ezek után pedig vessünk rövid pillantást arra, mit értünk el, mit tettünk a belső, külső és gazdasági politika terén.

A VILÁGHÁBORÚBÓL Magyarország nemcsak hogy feldaraboltan került ki, oly államterülettel, amely alig látszik alkalmasnak egy független nemzet fenntartására, de intézményei, egész gazdasága is

romokban hevert a háború és az utána tomboló bolsevista forradalom következtében. Amikor 1919 őszén a kommün összeomlása után Horthy tengernagy, a mostani kormányzó, néhány ezer magyar katonával a színes franciáktól megszállt Szegedről Budapestre bevonult, amelyet viszont román csapatok tartottak megszállva, Magyarországnak sem kormánya, sem államfője nem volt. Az ország hivatott politikai vezetői, mint Tisza gróf, életüket vesztették, vagy külföldre emigráltak, vagy éppen akkor szabadultak ki a bolsevisták börtöneiből.

Azon ország lakossága, amelynek a legjobb szántóföldje van Európában, koplalt. Ami készlet még volt az országban, azt a mezőgazdaság élő és holt leltárával együtt, az államvasutak tengelyen mozgó és az iparvállalatok gépi berendezésével együtt napról-napra szágonyos vonatok szállították el Romániába a még két-három hónapig tartó román megszállás idején. Ugyanezt tették a szerbek az országnak általuk megszállott déli részén. A csonka országnak, amely egészben nem sokkal nagyobb, mint Bajorország és Württemberg együttvéve és amelynek ma körülbelül kilencmillió lakosa van, mindenét oda kellett adnia, még az iskolák, kórházak, klinikák sem találtak kíméletre. Olyan értékektől fosztották meg ilyen módon a magyar mezőgazdaságot hadisarcként, amelyeket utóbb az ezzel megbízott, s valóban nem Magyarország pártját fogó antant-bizottság 3.2 milliárd aranykoronára becsült. Ez pedig oly jóvátételt összeget jelent, mely a mai Magyarországgal szemben húszsoros német nemzeti vagyonhoz viszonyítva, 64 milliárdos hadisarcnak felelne meg Németországban. Mindezt azonban nem hosszú évek során, hanem néhány hónap alatt vonták el Magyarország termelőerejétől. Az ország koldusbotra jutott, az állami és a közintézmények itt állottak kifosztva, az országnak nem volt saját valutája, se jegybankja, a közigazgatás dezorganizálva, a hatóságok tekintélyét a forradalmak megsemmisítették, a hadsereg és a rendőrség, a közrend fenntartását szolgáló erő felbomlott és fegyver híján volt, s így a közbiztonság is megszűnt. A lakosság szívében égő gyűlölet üszkösödött az ország ellenségei és azon elemek ellen, amelyek a bolsevista forradalommal ezt a nyomort a szerencsétlen országra zúdították, főképpen az abban résztvevő zsidók és munkásvezérek ellen.

Újabb polgárháború előestéjén állottunk. Csoda, hogy nem került rá sor és hogy néhány sajnálatos fehér terrorcselekedettől eltekintve, sikerült az új kormánynak úrrá válnia az elszabadult szenvedélyeken és végül is teljesen helyreállítania a közrendet és a közbiztonságot. Mindenekelőtt vezetésre, megbízható és erős vezetőkre volt szüksége az országnak. Ezt a kérdést azonban csak az ezeréves alkotmány alapján lehetett megoldani. Magyarországon nem jelentenek értéket és nem állhatnak fenn újonnan kieszelt papirosalkotmányok, az ország és lakossága évszázados történeti fejlődésben nőtt össze alkotmányával, mely ezeréves történelem eredménye, amely a magyar nép számára hagyományainak összeségét jelenti, magát az Államot. Magyarország monarchists, nem azért, mert ragaszkodik a dinasztiahoz, ellenkezőleg a magyarok monarchisták annak ellenére, hogy a Habsburgokat mint idegen dinasztiaát sohasem szerették, monarchisták azért, mert a fennálló alkotmányhoz hűségesek és mert az az érzésük, hogy Magyarország

az alkotmányban és a monarchisztikus rendszerben gyökerező erős vezetés nélkül alig állhatná meg helyét az idők hullámcsapásainak közepette. Véget vetettek tehát a Károlyi-féle köztársaságnak, helyreállították a régi alkotmány folytonosságát és a távollévő király helyébe, amint az a magyar történet során több ízben előfordult, a magyar alkotmány egyik ősi intézményének megfelelően, kormányzót állítottak Horthy Miklós tengernagy személyében. A kormányzó mindaddig, amíg a trón nincs betöltve, néhány jelentéktelen kivétellel, mindazokat a jogokat gyakorolja, amelyek Magyarország királyát megilletik, elhalálózása esetei a törvényhozás mást választ helyébe.

Az egykamarás parlamenti rendszerrel való rövid kísérlet után az alkotmánynak megfelelően a második kamara felállítására is sor került. Amire azonban az országnak különös szüksége volt, az az erős politikai vezetés, ami alkotmányos országban elképzelhetetlen rendezett parlamenti pártviszonyok nélkül. A háború utáni első törvényhozásban, amelyet kormányrendelet és általános titkos választójog alapján hívtak egybe, a keresztényszocialista párt és a kisgazdapárt volt a két legnagyobb párt, a szociáldemokraták a néphangulat folytán egyáltalában nem, a liberális polgárság csak néhány mandátummal volt képviselve. A parlamentben azonban úgyszólván mindenki hiányzott, akinek régebbi politikai iskolázottsága lett volna és az adott súlyos körülmények között rendelkezett volna a kormányzáshoz szükséges politikai látókörrel. Politikai jelszavak és elszabadult szenvedélyek uralkodtak, s bár e derék férfiak hazafias érzülete kifogástalan volt, képességeik és gazdálkodásuk pusztító hatást gyakorolt az országra. Sürgős szükség volt tehát stabilis parlamenti többség és ezen keresztül politikailag iskolázott vezetés teremtésére. A háború előtti vezető politikusok bevonásával, még pedig tekintet nélkül a régi ellentétekre, — az én személyemre hárult a feladat a kisgazdapártot újjáalakítani és mindebből, tehát régiből és újból egy nemzeti irányú erős pártot szervezni, a nemzeti egység pártját, amely tizenkét év óta vezeti Magyarországot és amelynek sikerült elindítania útjára a történelmi alkotmány alapján az ország viszonyainak rendezését, sikerült helyreállítania a jogrendet, az állam teljes tekintélyét, a pénz stabilitását, az ország hitelét, a költségvetési egyensúlyt, amely utóbbit csak a világválság bontott meg. Ez a munka több mint egymilliárd aranykoronát kitévő, nagyjából a költségvetési fölöslegekből származó beruházásokkal jókarba helyezte, kiegészítette és modernizálta az állami intézményeket, a vasutat, az utakat, iskolákat, kórházakat stb. Sikerült továbbá a szociális békét is a földreform révén helyreállítani, amely 1.5 millió hold szétosztásátette lehetővé a földnélküli parasztok között és előmozdította több százezer falusi családi ház felépítését, amihez még a munkásbiztosítási és egyéb szociális reformok is járultak.

Mindez azonban csak azért volt lehetséges, mert a választójogi kérdésben konzervatíven jártunk el és mert a tömegeknek kommunista jelszavakkal, a demagógiának kifinomult eszközeivel és modern technikájával való felizgatása ellen kíméletlen szigorúsággal léptünk fel a törvényhozás útján. Egyszer már tüzet fogott a házunk a kommunista kísérlettől, s nem tudjuk és nem is fogjuk megérteni, hogy rablás,

terror, gyilkosság, vagy akár az ifjúság lelkének felizgatása és megrontása a politikai párharcok rendes rekvizitumaihoz és ne a büntetőjog fogalmi kategóriái közé számíttassanak. Tudatában voltunk annak, hogy népünknek heves a vérmérséklete és hogy az izgató szavakat nála tettek követik; túlságosan veszedelmes lett volna egy idegenek által megsarcolt, ellenségei által halálosan megkínzott és a forradalmakban természetes vezetőitől és az állami tekintélyből való hitétől megrobolt nép puskaporos házába beengedni a lázítás tűzcsóvját. A tűz eloltása, — ez volt e korszak feladata és ezt a lehető legkisebb áldozatokkal kellett megkísérelnünk.

Gazdasági téren mindezen eredmények az elemi erővel ránkzúduló világgazdasági válság óta meginogni látszanak. Európa egyik országa sem szenved oly súlyosan a mezőgazdasági válságtól, mint az agrár Magyarország. Az ipari országok mezőgazdasága még valamennyire védekezhetik ellene vámfalakkal, behozatali tilalommal, kontingentálással, stb. Európa többi agrárországa pedig, mint Szerbia, Bulgária, Lengyelország mind mezőgazdasági exportállam volt, amelynek mezőgazdasága az aránylag alacsony világpiaci árakhoz igazodott. Magyarország azonban a monarchia kereteiben volt mezőgazdasági exportállam s minthogy a monarchia külkereskedelme agrárcikkekben passzív volt, Magyarország is tekintélyes védelmet élvezett, mezőgazdasága tehát a világpiaci áraknál sokkal magasabb nívóhoz szokott, ezen az előnyön kívül pedig azt a kiváltságot is élvezte egy ipari állammal való összeköttetése folytán, hogy piaca nem csupán védve, hanem biztosítva is volt aránylag kedvező feltételekkel dolgozó hitelforrások által. El lehet tehát mondani, hogy ha Lengyelország, Románia és Szerbia a világválság okozta árzuhanás következtében a földszint ablakából esett az utca kövezetére, mi a negyedik emeletről estünk az utcára, a mi katasztrófánk tehát sokkal súlyosabb.

Ebben a helyzetben csak az segíthet rajtunk, ha az ipari államok importszükségletére támaszkodhatunk; itt pedig csak Olaszország, Ausztria, Csehszlovákia, Németország és Svájc jönne számba. Sajnos, ezek közül néhányan, hogy valutájukat fenntartsák és külkereskedelmi, valamint fizetési mérlegük passzivitásának határt szabjanak, ma arra vannak utalva, hogy agrárbevételüket lehetőleg korlátozzák, minthogy ez ipari kivételük növelése révén alig volna lehetséges.

Magyarország e nehézségek ellenére a kivezető utat a szorosabb preferendális kapcsolatokon át keresi Ausztria és Olaszország, lehetőleg Németország és még más ipari államok felé. Meggyőződésünk, hogy miután Anglia letért a szabadkereskedelemtől, Európa nem fog más kivezető utat találni a kereskedelempolitikai káoszról és mindenkinek mindenki ellen való elzárkózásából, mint azt, hogy az egyes mezőgazdasági államok célszerű gazdasági együttműködésre lépjenek, korrelációban egyes ipari államokkal, amit nem valamely nemzetközi értekezleten kiépítendő nagy terv alapján kell keresztülvinni, ahol a politikai gyanakvás és a politikai ellentétek azt többé-kevésbé meghiúsítják, hanem az egyes népek, illetve az egyes államok közt való reális gazdasági és politikai érdekközösség alapján. Csak ilyen szerves úton jöhetnek létre fokozatosan nagyobb gazdasági blokkok, amelyek

egyáltalában nem kell hogy vámunióra vezessenek. A vámunió ugyanis nemcsak gazdasági fogalom, hanem politikai is, emellett gazdasági szempontból is túlságosan merev rendszer, amely csak a legkritkább esetben válik be. Az egyes gazdasági területek közt való szoros gazdasági együttműködés viszont olyan szervezeti formát jelent, amely könnyebben alkalmazkodik az élethez és amelyben elég hajlékonyság van ahhoz, hogy az egymást kiegészítő országoknak ellenállóerejét a gazdasági válsággal szemben biztosítsa önellátási lehetőségeik növelése révén.

ELŐADÁSOMAT nem szeretném befejezni anélkül, hogy néhány szót ne mondjak Magyarország külpolitikájáról s hogy rövid pillantást ne vessek az ország jövő kilátásaira. Ha az ország háború utáni helyzetéről úgy belpolitikai, mint gazdaságpolitikai szempontból azt mondhatjuk, hogy az egyenest reménytelen és lesújtó volt, úgy külpolitikai szempontból hasonló eredményre jutunk. Mi nem tartozunk az indogermánoknak sem latin, sem germán, sem szláv törzséhez, rokontalanul, egyedül állunk itt a nyüzsgő népek közt, mint sziget a tengerben, amely körül a népek hullámverései összezsapnák. Ezeréves történelmünk megtanított bennünket arra, hogy csak a magunk erejében, csak a magunk hűségében és hitében bízhatunk. Harcoltunk nemcsak ellenséggel, hanem barátokkal is, akik azért jöttek, hogy előbb segítségünkre legyenek, azután pedig leigázzanak bennünket. Sokszor állottunk egyedül. De ennyire egyedül és ily elhagyatottan, mint a békekötések után, még sohasem állottunk. Köröskörül északon csakúgy, mint keleten és délen a kisantant-államok álltak lesben, melyek az ország kétharmadát szakították ki zsákmányul és amelyek különösen Károly király visszatérése után szövetségre léptek egymással, hogy ne csak zabolázzanak bennünket, hanem életünket minél jobban meg is keserítsék. Trianonban sikerült még Ausztria és Magyarország közé is éket verni azáltal, hogy Magyarországot Nyugat-Magyarország átengedésére kényszerítették, amely terület ősidők óta mindig Magyarországhoz tartozott, oly testvérállam javára, amellyel évszázadokig éltünk együtt és amellyel a világháborút hűségben és közös hittel vállvetve küzdöttük végig. Magyarország ebben hitszegést látott s e nézetből nem is csinált titkot, amivel szemben Ausztria a Lanai szerződésben Csehszlovákiánál keresett támaszt. így alakult ki Magyarország körül az ellenséges államok gyűrűje s így lett teljessé bekerítettésünk.

Két út kínálkozott számunkra, hogy ebből a helyzetből kimeneküljünk. Az egyik Prágán át a kisantant-államokkal való megegyezéshez vezetett, ez azonban nemcsak Kanossza-járás lett volna: Magyarország ezzel kényre-kedvre kiszolgáltatta volna magát és a békeszerződés rendelkezéseit végérvényesen el kellett volna hogy fogadja. Mindez teljes és visszavonhatatlan lemondást jelentett volna minden önálló politikai életről, sőt a nemzeti jövőről is. A kisantant minden lehető elkövetett, hogy bennünket erre az útra rákényszerítsen. Egyfelől nem volt hiány fenyegetésekben, politikai, gazdasági és pénzügyi eszközök alkalmazásában, másfelől Prágából jövő szírenhangokkal is megkísérelték, hogy bennünket erre az útra csalogassanak.

Am Magyarország állhatatos maradt és a másik útra lépett, a bekerítésből való politikai és diplomáciai áttörés útjára. Ez az út Ausztria felé vezetett. Ausztriának sem lehetett érdeke, hogy Magyarországgal, legjobb vevőjével végképp ellenséges viszonyba kerüljön, azzal az országgal, amely támogatója is lehet a kisantant túlsúlyával szemben. Így történt, hogy a két ország között Olaszország közvetítésére Velencében a nyugatmagyarországi kérdésben megegyezés jött létre, amely modus vivendire vezetett. Utána barátsági szerződést kötöttünk Ausztriával, s ettől kezdve Ausztriához való viszonyunk a legbarátságosabb.

Akkoriban tulajdonképpen Németországnak lett volna hivatása, hogy közvetítő legyen a két állam között, amelyek a világháborúban szövetségesei voltak. Németországnak azonban akkor szocialista kormánya volt, amely világnézeti okból barátságtalan magatartást tanúsított a magyar rezsimmel szemben s nem volt képes észrevenni a kedvező alkalmat. Olaszország ragadta meg tehát az alkalmat, az az ország, amelynek a közvetítés, amint a következőkből kiderül, nagy érdeke volt.

A nyugatmagyarországi kérdést valójában a versaillesi előzetes tárgyalások során a csehek vetették fel, akik azt követelték, hogy Nyugat-Magyarországot csatolják hozzájuk. Korridort kértek, hasonlóan a danzigi folyosóhoz, amely Pozsonynál a Dunától a tervezett jugoszláv határig összeköttetést hozott volna létre az északi és a déli szlávok között és amely teljessé tette volna Magyarország bekerítését és elzárását a német nyelvterülettől, ugyanakkor pedig biztosította volna Csehszlovákia útját az Adriához. A csehek e követelésük mellett két érvet hoztak fel: néprajzilag azt, hogy Nyugat-Magyarországban néhány elszórt szláv falu található — mindenesetre jelentéktelen kisebbség—, történetileg pedig azt, hogy cseh-morva, tehát szláv hercegek, Szvatopluk a IX. században, s II. Ottokár a XIII. században néhány évre szláv uralmat állítottak fel a kérdéses területen. Az; egyesült magyar és német hadsereg ugyan mind a két alkalommal győzelmes csatákban hamarosan véget vetett ennek az uralomnak, hivatkozni azonban mindenesetre lehetett rá. A csehek e pokoli tervnek Olaszország szegezte szembe Versaillesban a leghatározottabb vétót..

Az északi és déli szlávoknak egyesülése és együttes megjelenése az Adria partján természetesen minden inkább volt, csak olasz érdek nem. Nyugat-Magyarország hovátartozandóságának kérdését azonban ilykép már fölvetették s így történt, hogy a cseheknek végül is, amikor látták, hogy a korridort nem tudják megvalósítani, meg kellett elégedniük azzal, hogy Erisz-almáját dobták a két szomszéd közé.

Ilyen előzmények után Olaszországnak érdeke volt, hogy kezébe vegye a közvetítést, amelyre nézve Benes is javaslatot tett, — attól kellett ugyanis tartania, hogy a szláv közvetítésből esetleg szláv megszállás is származhatik. Ez volt az első baráti szolgálat, amelyet Olaszország Magyarországnak tett. Ez alkalommal felismerhettük, hogy Olaszország érdekei Magyarországéval párhuzamosak és hogy ennek Olaszország is teljesen tudatában van. Ugyanazt tapasztaltuk azokon a nehéz tárgyalásokon, amelyeket a magyar kormány 1923—24-ben egy nemzetközi kölcsönnek és a jóvátétel rendezésének ügyében a

Népszövetségnél megkezdett és amelyeken Olaszország és Anglia vette kezébe a jóakarató közvetítést egyfelől Magyarország, másfelől a kisantant és Franciaország között, fékezve a kisantant-államok túlzott követeléseit és szabotáló kísérleteit.

A közös nagy érdekek felismerése és Olaszország külpolitikájának új iránya Mussolini vezetésével végül is az ismert barátsági szerződés megkötésére vezetett Olaszország és Magyarország között, amely végleg megváltotta Magyarországot Trianon utáni bekerítettségéből. Azóta vált a közös érdekek kölcsönösségén nyugvó olasz-magyar barátság az európai politika egyik fontos tényezőjévé a Duna-medencében, anélkül hogy szövetség kötöttet volna a nagyhatalom és a kis állam között. Azóta, hogy Franciaország és a kisantant között szövetségi szerződések állanak fenn, Olaszországnak három érdeke van a Duna völgyében, ezek közül kettő negatív, egy pedig pozitív irányú. Legerősebb és történetileg állandó érdeke Olaszországnak abban van és abban lesz a jövőben is, Logy feltartóztassa az északi és a déli szlávok minden egyesülését, akár az őket elválasztó népek, a magyarok és a románok leigázásával történjék az, akár valamilyen területi híd, korridor útján, akár pedig azáltal, hogy Magyarországot az északi és déli szlávokkal konföderációba vágy szövetségi viszonyba vonják be, amelyben a szlávok dominálnának. Mert ha ez megtörténnék, akkor ebből automatikusan adódnék a szláv túlsúly a Balkánon s abban a pillanatban Olaszországnak az Adrián és a Földközi-tenger keleti medencéjében való befolyása is veszedelmezetté volna.

A másik, hasonlóképpen negatív érdeke Olaszországnak abban áll, hogy ellensúlyt alkosson a Duna völgyében a kisantant révén megnyilvánuló francia hegemoniával szemben, mert nem tekintve azt, hogy Franciaországnak a Duna-medencében való megtámadhatatlan hegemoniája más irányban biztosít szabad kezét Franciaország számára, a francia politikának Keleten ma is, mindig is szláv volt a beállítása, amint azt Oroszország esetében is láttuk.

Az olasz politikának mind e két negatív tétele azonban ahhoz a pozitív érdekhez vezet, hogy mindenekelőtt Magyarországot erősítse és Ausztriának is segítségére legyen, hogy Romániával barátságos viszonyt tartson fenn; egyszóval, hogy a Duna-medencében azokat az államokat erősítse, amelyek a maguk lábán és nem szláv irányítás szerint akarnak megállni.

Olaszországnak ez az érdeke kongruens Magyarország érdekével és nem áll ellentétben Németországgal. Németországnak sem érdeke, hogy a nagy szláv tenger északról a Duna-medencének napsütötte síkjain keresztül az Adriáig mindent eláraszson, annál kevésbé, ha mindez az ő nyugati szomszédjának segítségével és támogatásával esetleg csak lépésről-lépésre történik, minthogy ezáltal elzárják előle u szabad kijárást kelet felé.

Németországnak is érdeke a magyarok kicsiny népének önálló fennállása és fejlődése, amely évszázadok óta áll őrt a Dunán, a népek ez ősrégi karavánútjának, a Kelet és Nyugat vagy Észak és Dél közt való népeltolódásoknak e kereszteződésénél. A magyar nép ezer év előtt történt államalapításával elválasztotta egymástól az északi és déli

szlávokat s közvetlenül a német országok szomszédságában alapította meg hazáját. A történelem során, amint erre már rámutattam, az északi szlávok kétszer tettek kísérletet arra, hogy a két szomszédot elválasszák egymástól, közéjük tolják magukat és rajtuk keresztül összeköttetésbe lépjenek a délszlávokkal. Mind a kétszer német és magyar hadseregek hiúsították ezt meg, mintha a Gondviselés, mintha a két népnek megmagyarázhatatlan ösztöne dolgozott volna itt, sejtve a veszedelmet.

Ma ez a veszedelem nagyobb, mint valaha s ennek következtében mi fennmaradásunkkal együtt történeti küldetésünket is szolgáljuk, amikor fellépünk a párizsi szerződések ama határozatainak revíziója érdekében, amelyek ezeket a veszedelmeket felidéztek.

Magyarországnak a maga küzdelmében erős ütőkártya az, hogy a Duna-medence közepében terül el, az utak, a folyók, az egész táj és vidék kulcsa az ő kezében van. Nélkülünk semmihez sem lehet itt kezdem, dunai konföderáció nélkülünk lehetetlen, erre azonban ma már nein lehet többé kényszeríteni bennünket, mert politikailag kiszabadítottuk magunkat a körénk kovácsolt vasgyűrűből. Békés eszközökkel területi revízióért, önállóságunkért, jövőnkért, a valódi békéért fogunk dolgozni, amely mindenkinek egyenlő jogot, szabadságot és jólétet biztosít.

Hogy odáig még hosszú és fáradságos az út, ezzel természetesen tisztában vagyunk. A területi revíziók mindig nehéz dolgok voltak: területeket, amelyekért vérrel és vassal -küzdöttek, szép szóval és diplomáciai játékkal nem lehet visszanyerni. A jelen esetben ez illető területeket ugyan a mások vérével és vasával hódították meg, akiknek remélhetően nem lehet érdekük fellépni egy romlásnak indult statusquo érdekében, amely csak bomlást és nehéz levegőt terjeszt maga körül. De nem szabad másrészt elfelejtenünk, hogy a meglévőért harcol a tehetetlenségi nyomaték és ez magában is óriás hatalom. Udvarlással sem megyünk sokra, az erősebb fél ezt a gyöngeség és a lemondás jelének veszi és ha nem sikerül, annál erősebb utána a dezillúzió és a reakció.

És ha most azt kérdik tőlünk, hogy miben bízunk, a választ erre nem lehet egyetlen mondatban megadni. Én magam bízom az igazság ügyében, hiszek a világ haladásában, meggyőződésem, hogy a világnak, a közvéleménynek felvilágosodása legerősebb feszítőereje az eseményeknek és a meglévők jobb, új berendezésének. Ezen dolgozunk és szívósan fogunk tovább küzdeni

A legyőzöttek koalíciójára nincs szükség, ilyen inkább káros volna. Külön fogunk haladni, de valamennyiünknek kell és fogunk is valamennyien menetelni, kezdetben kicsiny számban, később együtt azokkal, akik meg lesznek győzve és akiknek közös érdekeik lesznek velünk, össze fogunk velük találkozni addig az időpontig, amikor egy nagyobb, erősebb és hatalmasabb világ áll majd azon követelés mögött, mely igazságosságra, egyenlőségre és arra irányul, hogy mindenkinek legyen helye a nap alatt s minden nép fölött méltányos béke uralkodjék.

Csak fia e feltételek valóra váltak, jutunk közelebb a célhoz, mert bár nem áll, hogy „Macht geht vor Recht“, mégis valóság, hogy ezen a világon hatalom nélkül keveset jelent a jog.

GRÓF BETHLEN ISTVÁN